

SÜRDÜRÜLEBİLİR ÇEVRE DİNAMİKLERİ İÇİN YENİ BİR ENSTRÜMAN: PLASTİK POŞET VERGİSİ

A NEW INSTRUMENT FOR SUSTAINABLE ENVIRONMENTAL DYNAMICS: PLASTIC BAG TAX

Muhammet ŞAHİN*

ÖZ

Çevre sorunları günümüzde önemli boyutlara ulaşmıştır. Yüksek miktarda plastik tüketimi ve kontrol dışı plastik atıklar bu sorunları daha da arttırmaktadır. Başta mikroplastikler olmak üzere plastik ve plastik türevleri, deniz ve okyanuslardaki biyolojik çeşitliliği tehdit eder hale gelmiştir. Bu durum hükümetleri harekete geçirmiş ve 1990'ların başlarından itibaren vergi ve vergi dışı caydırıcı tedbirler uygulamaya konulmuştur. Dünya genelindeki bu gelişmelere paralel olarak 2000'li yıllardan itibaren Türkiye'de de plastik kullanımının azaltılmasına yönelik adımlar atılmaya başlamış, 2019 sene başından itibaren de tek kullanımlık alışveriş poşetlerinin ücretlendirilmesi yoluna gidilmiştir. Bu çalışma plastik poşet kullanımının sınırlandırılmasına yönelik vergi ve vergi dışı politikaları, Türkiye ve dünya uygulamaları temelinde incelemeyi

ABSTRACT

Today, environmental issues have become a serious concern. High amounts of plastic consumption and uncontrolled plastic waste further increased these issues. Plastic and plastic derivatives, especially microplastics, have become a threat for biological diversity in the sea and oceans. In this case, governments have got action and put into the tax and non-tax practices for deterrent since the early 1990s. Turkey has begun to take measures parallel to these developments in the World for reduce to use of plastic since 2000s and pricing disposable shopping bags since the beginning of the 2019. This study aims to examine tax and non-tax policies to limit the use of plastic bags on the basis of Turkey and the World applications. Finding of the study is taxation is successful in some European countries such as Ireland,

* Dr. Öğr. Üyesi, Gümüşhane Üniversitesi, İ.İ.B.F., Maliye Bölümü, sahin@gumushane.edu.tr, ORC-ID:0000-0002-1490-8947.
Şahin, M. (Mat 2020). Sürdürülebilir Çevre Dinamikleri İçin Yeni Bir Enstrüman: Plastik Poşet Vergisi, *Vergi Raporu*, 246, (107-121).

Makale Türü: Derleme Makalesi

amaçlamaktadır. Çalışmadan elde edilen bulgular; özellikle İrlanda, Almanya ve Danimarka gibi Avrupa ülkelerinde vergilendirmenin poşet kullanımının azaltılabilmesi bakımından başarılı olduğu yönündedir.

Anahtar Kelimeler: Plastik Poşet Vergisi, Çevre Vergileri, Sürdürülebilirlik.

Jel Sınıflandırması Kodları: H23, Q01, Q58.

GİRİŞ

Plastik ve plastik türevleri; ambalaj ürünlerinden tekstile, elektronikten lojistiğe kadar geniş bir kullanım alanına sahiptir. Dünya nüfustaki artış ve ekonomik büyümenin bir sonucu olarak son yıllarda plastik kullanımı önemli ölçüde artmış, kontrolsüz plastik atıklar biyolojik çeşitliliği tehdit eder hale gelmiştir. Bu durum plastik ürün tüketiminin sınırlandırılmasına yönelik politikalarda küresel çapta bir görüş birliğine yol açmıştır. Özellikle tek kullanımlık alışveriş poşeti kullanımının azaltılmasını amaçlayan bu politikalar ülkeden ülkeye, bölgeden bölgeye farklılık (vergilendirme, ücretlendirme, yasaklama, geri dönüşüm-yeniden kullanım) gösterebilmektedir.

Bu çalışmada plastik poşet kullanımının sınırlandırılmasına yönelik vergi ve vergi dışı politikaların incelenmesi amaçlanmaktadır. Çalışma dört bölümden oluşmaktadır. İlk bölümde ana hatlarıyla çevre sorunları ve bunların çözümüne yönelik çevre vergileri ele alınmaktadır. Takip eden bölüm plastik ve plastik türevlerinin yol açtığı çevre sorunlarına yöneliktir. Üçüncü bölümde plastik kullanımının sınırlandırılmasına yönelik vergi ve vergi dışı politikalar kısıtlar ve kısıtların içerisinde de ülkeler itibarı ile incelenmektedir. Son bölüm ise Türkiye’de plastik poşet kullanımının ücretlendirilmesini içermektedir.

Germany and Denmark for reducing to use of plastic bags.

Keywords: Plastic Bag Tax, Environmental Taxes, Sustainability.

Jel Classification Codes: H23, Q01, Q58.

1- ÇEVRE SORUNLARININ ÇÖZÜMÜNDE VERGİLER

Hızlı sanayileşme, dengesiz büyüme ve sürdürülemez kentleşme dinamiklerine bağlı olarak çevre sorunları gün geçtikçe artma eğilimi göstermektedir. Hava, su ve toprağın kirlenmesi, küresel ısınma, kontrolsüz nüfus artışı, atıkların oluşturduğu çevresel riskler, nükleer felaketler ve asit yağmurları bu sorunlara örnek olarak gösterilebilir. Ekolojik tahribatın boyutları giderek tehlikeli bir hal almaktadır. Fosil yakıtlar atmosfere zarar vermekte, buzullardaki erime ve orman alanlarındaki aşınma bir yandan biyolojik çeşitliliği azaltırken, bir yandan da gelecek kuşakların sağlıklı bir çevrede yaşama imkanını sınırlandırmaktadır.¹ Özellikle Sanayi Devrimini takiben daha da belirgin hale gelen çevre sorunları, günümüzde ulusal ve uluslararası politika yapıcılarını harekete geçirmiş ve buna yönelik olarak ekonomi ve(ya) ekonomi dışı tedbirlerin alınması gündeme gelmiştir.²

Çevre vergileri söz konusu bu tedbirler içerisinde önemli bir yere sahiptir. İlk kez İngiliz iktisatçı A. C. Pigou tarafından dile getirildiğinden Pigovian vergiler (negatif dışsallıkları önleyici vergiler) adıyla da bilinen bu vergiler, hava ve su kirliliğinden küresel ısınmaya kadar birçok ekolojik sorunun çözümü amacıyla kullanılabilmek-

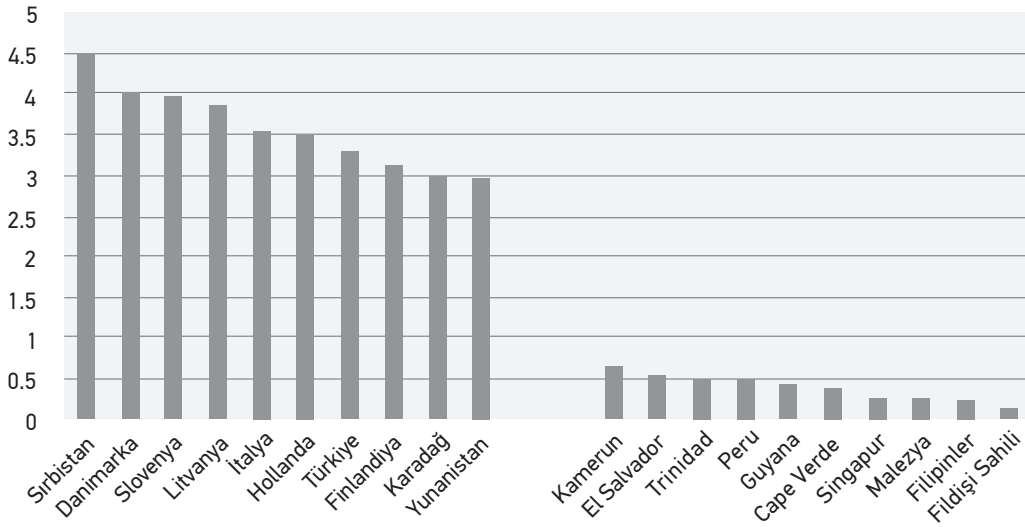
¹ RENEWABLE RESOURCES COALITION (2016). “Top 17 Environmental Problems”, (<https://www.renewableresourcescoalition.org/top-environmental-problems/>). Erişim tarihi: 12 Ekim 2019.

² David BENSON ve Andrew JORDAN (2015). “Environmental Policy: Protection and Regulation”, *International Encyclopedia of the Social & Behavioral Sciences* (Vol. 7). (Ed. J. D. WRIGHT). Oxford. Elsevier. s. 781-783.

tedirler.³ Çevre vergileri çok geniş bir yelpazeyi içermekte olup, değişik ad ve içeriklerdeki birçok çevre vergisinden (enerji vergileri, karbon vergileri, taşımacılık vergileri, kirlilik vergileri, doğal kaynak vergileri, su kirliliği vergileri, katı atık vergileri, ambalaj vergileri, agrega vergileri, avcılık ve balıkçılık vergileri, turizm üzerindeki ekolojik vergiler, gürültü vergileri vb.) bahsetmek

mümkündür.⁴ Şekil 1, çevre vergilerinin GSYİH içerisindeki oranını göstermektedir. Buna göre söz konusu oranın en yüksek olduğu ülkeler arasında Türkiye'nin de bulunduğu Avrupa kıtası ülkeleri iken, en düşük olduğu ülkeler ise ağırlıklı olarak Afrika, Asya ve Latin Amerika'daki az gelişmiş veya gelişmekte olan ülkelerdir.

Şekil 1: Çevre Vergilerinin GSYİH İçerisindeki Payının En Yüksek ve En Düşük Olduğu Ülkeler (%)

Kaynak: OECD, 2015

Uluslararası verilere göre çevre vergileri içerisinde en önemli pay enerji vergilerine aittir. OECD ülkelerinde çevre vergilerinin GSYİH içerisindeki payı %1,6 düzeyindedir. Bunun 1,2'lik kısmı (yaklaşık olarak dörtte üçü) enerji vergilerinden oluşur.⁵ Avrupa Birliği'nde çevre vergilerinin yıllık tutarı 2008-2017 yılları arasında

yaklaşık olarak 298 milyar Euro'dan 368 milyar Euro'ya, bunun içerisinde enerji vergilerinin miktarı ise 220 milyar Euro'dan 283 milyar Euro'ya yükselmiştir.⁶ Verginin odak noktası petrol ve kömür gibi fosil yakıtlardır. Bu vergi türü başlangıçta devlete gelir sağlama amacıyla alınırken, 1973 Petrol Krizi'nden sonra enerji tasarrufu sağla-

³ Şahin AKKAYA (2004). "Çevre Vergileri ve Gelir Dağılımı". İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Maliye Araştırma Merkezi Konferansları: Prof. Dr. Salih Turhan'a Armağan, 46. Seri. s. 3-4.

⁴ Seda CANPOLAT (2009). "Çevre Vergileri ve Türkiye Uygulaması", Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Maliye (Kamu Ekonomisi) Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi. Ankara. s. 103-104.

⁵ OECD (2016). "Environmental Tax". (<https://data.oecd.org/envpolicy/environmental-tax.htm>). Erişim tarihi: 13 Ekim 2019.

⁶ EUROSTAT (2019). "Environmental Tax Revenues". (<https://appsso.eurostat.ec.europa.eu/hui/submitViewTableAction.do>). Erişim tarihi: 13 Ekim 2019.

bilmenin bir aracı haline gelmiştir. Verginin çevre amaçlı olabilmesi ise 1990'lı yıllarda mümkün olabilmektedir.⁷ Enerji vergilerini taşıt vergileri ve kirlilik vergileri takip etmektedir. Bunlardan taşıt vergileri ulaşımdan kaynaklanan CO₂ salınımına bağlı çevre sorunlarını⁸, kirlilik vergileri ise katı atık, gürültü, hava ve su kirliliği meselelerini⁹ çözmek amacıyla kullanılmaktadır.

2- PLASTİK ÜRÜNLERİN ÇEVRESEL ETKİLERİ

Plastiğin çevreye verdiği zarar gün geçtikçe artmakta ve sorun giderek küresel bir boyut kazanmaktadır. Plastik ürün kullanımında son 60 yıldır hızlı bir artış yaşanmaktadır. 1950-2015 yılları arasında yıllık plastik üretimi miktarı 2 milyon tondan yaklaşık olarak 380 milyon ton düzeyine çıkmıştır.¹⁰ Bu durumun en önemli nedenlerinden biri satışa tabi ürünlerin ambalajlanmasında geleneksel ambalaj materyallerinin (kağıt, cam, metal) yerini plastiklerin almasıdır. Ancak sorun bununla da sınırlı değildir. Bugün için plastik ürünler inşattan tekstile, ulaşımdan elektronik aygıtlara kadar geniş bir kullanım alanına sahiptir. Özellikle Asya-Pasifik bölgesinde plastik üretimi önemli boyutlara ulaşmış olup, tek kullanımlık plastik ürünlerin üretiminin %38'i

bu bölgede gerçekleştirilmektedir. Kuzey Amerika %21 ile ikinci, Ortadoğu ise %17 ile üçüncü sıradadır.¹¹

Okyanuslar, denizler ve ırmaklar plastik atıklara bağlı olarak hızla kirlenmektedir. 1974 yılında 2 kg olan kişi başına plastik tüketimi, günümüzde 43 kg seviyesine yükselmiştir. Her yıl 8 milyon ton plastik atık okyanuslara karışmaktadır ki, bunun %80'i endüstriyel ve tarımsal faaliyetlerden kaynaklanmaktadır.¹² Adet bazında en az 51 trilyon adet mikroplastik okyanus atığı bulunduğu tahmin edilmektedir.¹³ Okyanuslardaki plastik atıkların %90'ı 10 nehir tarafından taşınmakta olup, bunlardan 8'i Asya kıtasındadır. Buna paralel olarak okyanuslara en fazla plastik atık atan ilk 5 ülke de (sırasıyla Çin, Endonezya, Filipinler, Tayland ve Vietnam) yine bu kıtada yer almaktadır. Küresel ekonomik sistem içerisinde Güney olarak adlandırılan bu az gelişmiş ve(ya) gelişme yolundaki ülkelerin aşırı plastik tüketiminde düşük refah seviyesi önemli bir rol oynamaktadır. Keza gelişmiş ekonomileri ifade eden Kuzey ülkelerinde yüksek alım gücüne bağlı olarak plastik dışı ambalaj kullanımına geçiş daha hızlı olurken, yoksul ülkelerde ise görece daha ucuz olan plastik ürünler hala yüksek oranda ilgi görebilmektedir.¹⁴

⁷ İsmail Orçun GÜNDÜZ (2013). "Bir Çevre Vergisi Türü Olarak Enerji Vergisi: Fosil Yakıtların Vergilendirilmesi". Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi. 22(2). s. 116-117.

⁸ A. Zafer YALÇIN (2013). "Potansiyel Bir Çevre Vergisi Olarak Motorlu Taşıtlar Vergisi: Avrupa Birliği ve Türkiye Arasında Karşılaştırmalı Bir Analiz". Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi. 27(2). s. 147-149.

⁹ Sibel BİLGİN ve Işıl Fulya ORKUNOĞLU (2010). "Fiskal ve Ekstrafiskal Amaçlar Bağlamında 1970'lerden Günümüze Çevre Vergileri". Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi. 12(1). s. 81-82.

¹⁰ Roland GEYER ve diğerleri. (2017). "Production, Use, and Fate of All Plastics Ever Made". Science Advances. 3(7). s. 1.

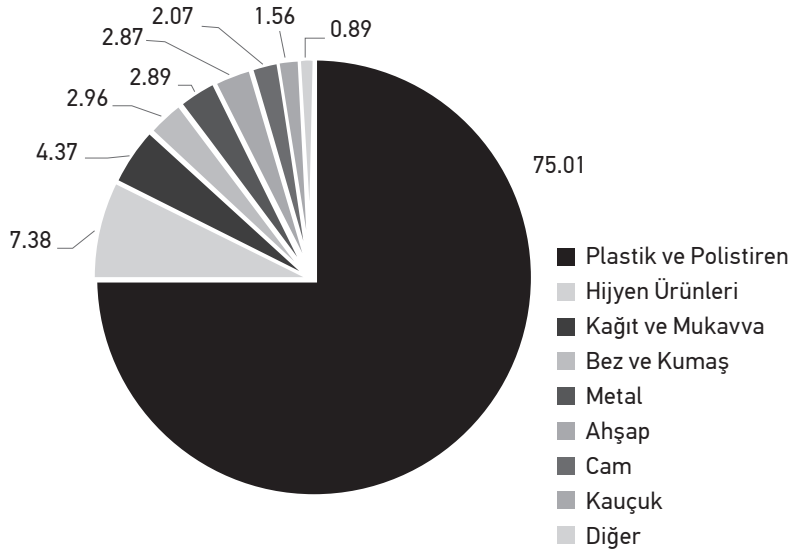
¹¹ UNEP (2018). *Single-Use Plastics: A Roadmap for Sustainability*, Nairobi: United Nations Environment Programme, s. 3-5.

¹² Nina JENSEN (2018). *8 Steps to Solve the Ocean's Plastic Problem*, World Economic Forum. (<https://www.weforum.org/agenda/2018/03/8-steps-to-solve-the-oceans-plastic-problem/>). Erişim tarihi: 19 Temmuz 2019.

¹³ CLEAN SEAS (-). "What's in Your Bathroom? The Hidden Plastics in Your Beauty Products", (<https://www.cleanseas.org/impact/whats-your-bathroom-hidden-plastics-your-beauty-products>), Erişim tarihi: 14. Kasım 2019.

¹⁴ Alisa GREENWOOD-NGUYEN ve Robin J. ROTH (2019). "Plastic in the Oceans is not the Fault of the Global South", (<https://theconversation.com/plastic-in-the-oceans-is-not-the-fault-of-the-global-south-110247>), Erişim tarihi: 19 Temmuz 2019.

Şekil 2: Deniz ve Okyanuslardaki Atıkların Türlerine Göre Dağılımı (%)

Kaynak: THOMPSON, 2013

Çok sayıda canlı türü plastiğin yol açtığı ekolojik sorunlara bağlı olarak yok alma riski ile karşı karşıyadır. Şekil 2’de görüldüğü gibi denizlerdeki atıkların dörtte üçü plastik ve plastik türevi ürünlerden kaynaklanmaktadır. Doğada yüzlerce yıl yok olmadan kalabilen ender ürünlerden olan plastik, bu özelliği ile deniz canlıları için büyük bir tehdit unsurudur. Deniz kaplumbağalarının bilinen tüm türleri, balina türlerinin yarısı ve deniz kuşu türlerinin yaklaşık olarak beşte birinin halihazırda deniz atıklarından etkilendiği bilinmektedir. Bunlar içerisinde cam, kağıt ve metal atıkların canlılar üzerindeki etkisi %2 civarında kalırken, plastik atıkların etkisi ise %80’e yaklaşmaktadır.¹⁵ Öte yandan plastik atıkların yalnızca ekolojik dengeleri değil, orta ve uzun vadede ekonomik ve sosyal parametreleri de olumsuz

yönde etkilemesi beklenmektedir. Plastik atıkların başta gemicilik, balıkçılık ve turizm olmak üzere çeşitli sektörler üzerinde baskı oluşturmaması ve bunun da hem ulusal ekonomiler, hem de küresel ekonominin bütünü için sorun teşkil etmesi muhtemel görünmektedir. Buna ilaveten atık sorunu yakın gelecekte hastalıkların yaygınlaşması ve deniz kazalarının artmasına da yol açabilir.¹⁶

3- PLASTİK TÜKETİMİNİN SINIRLANDIRILMASINA YÖNELİK VERGİ ve VERGİ DIŞI POLİTİKALAR

Plastik ve türevlerinin ekolojik yapıda meydana getirdiği tahribat, bu ürünlerin tüketiminin kontrol altına alınması zorunluluğunu doğurmuş, 1990’ların başlarından itibaren gündeme

¹⁵ Richard THOMPSON (2013). *Plastic Entanglements Increase 40% for Marine Animals*, (http://www.oceanhealthindex.org/news/Death_By_Plastic). Erişim tarihi: 19 Temmuz 2019.

¹⁶ Patrick TEN BRINK vd. (2016). *“Plastics Marine Litter and the Circular Economy”*. Brussels: Institute for European Environmental Policy. s. 1-2.

gelen plastiğe yönelik düzenlemeler 2000'li yıllarda büyük bir ivme kazanmıştır.¹⁷ Özellikle gelir düzeyi yüksek ülkelerde kişi başına düşen plastik tüketimi diğer ülkelere nazaran daha fazladır. Örneğin önde gelen petrol ihracatçılarından Kuveyt'te bir kişi günde ortalama 0,69 kg plastik ürün kullanmaktadır. Söz konusu değer Almanya, Hollanda, Norveç ve ABD gibi yüksek gelirli gelişmiş ekonomilerde de yaklaşık olarak 0,3-0,4 kg seviyesindedir. Buna karşın gelir düzeyi düşük birçok Sahraaltı Afrika ülkesinde ise kişi başına günlük plastik tüketimi 0,1 kg'dan daha azdır. Ancak her ne kadar yüksek gelirli ülkelerde plastik tüketimi daha fazla olsa da, plastiğin düşük gelirli ülkelerin çevre dinamikleri üzerindeki etkisi daha yıkıcı olabilmektedir. Keza gelişmiş ülkelerde kontrol dışı plastik atıkların tüm plastik atıklar içerisindeki payı %1'den az iken Hindistan, Çin, Endonezya ve Pakistan gibi kalabalık Asya ülkeleri ile Nijerya, Senegal, Kenya, Mozambik, Liberya, Gine, Gana, Somali, Kamerun ve Tanzanya gibi az gelişmiş Afrika ülkelerinde ise ortalama %70-80'lere ulaşmaktadır.¹⁸

Ülkelerin plastik ürün tüketiminin sınırlandırılmasına yönelik politikaları, gerek alınan önlemlerin içeriği gerekse de kapsamı bakımından farklılık göstermektedir. İlk olarak ülkelerin bir kısmı içerik bakımından ağırlıklı olarak yasaklayıcı tedbirleri, bir kısmı ise vergi benzeri ekonomik enstrümanları tercih etmektedirler. İkinci olarak ise bazı ülkelerin plastik ürünlerle müca-

delede lokal (bölgesel) tedbirlere başvurmasına karşın, bazı ülkelerin ise ulusal düzeyde tedbirler aldığı görülür.¹⁹ Bu bakımdan plastik ürünlere karşı yürütülen politikaların küresel çapta bir bütünlüğe sahip olduğunu söylemek güçtür.

3.1- Avrupa

Avrupa, başta poşetler olmak üzere plastik ürünlerin sınırlandırılmasına yönelik politika ve uygulamalara öncülük etmiştir. İlk plastik poşet vergisi kıtanın iki gelişmiş ekonomisi Almanya ve Danimarka tarafından (sırasıyla 1991 ve 1994 yıllarında) yürürlüğe konmuştur.²⁰ Her iki ülkenin de bu alanda olumlu sonuçlar elde ettiğini söylemek mümkündür. 2000 yılında Almanya'da yıllık 7 milyar adet plastik poşet kullanılmaktaydı. 2018 yılına gelindiğinde bu sayı 2 milyar adet düzeyine (kişi başına tüketimde de 85 adetten 24 adede) gerilemiştir.²¹ Aynı şekilde Danimarka'da da verginin yürürlüğe girişini takip eden 20 yıl içerisinde yıllık plastik poşet kullanımı 800 milyon adetten 400 milyon adede düşmüştür.²² Kıtadaki en etkili uygulamalardan biri İrlanda'da 2002 yılında yürürlüğe konulan ve 2007 yılında revize edilen (poşet başına verginin 0,15 Euro'dan 0,22 Euro'ya çıkarılması) plastik poşet vergisi uygulamasıdır. Kişi başına düşen yıllık plastik poşet miktarını 21 adet ile sınırlamayı amaçlayan bu vergi sonucunda İrlanda'nın plastik poşet tüketimi yaklaşık olarak %90 oranında azalmıştır.²³ İrlanda'nın komşusu Büyük Britanya'da da plas-

¹⁷ Doris KNOBLAUCH vd. (2018), "Developing Countries in the Lead - What Drives the Diffusion of Plastic Bag Policies?", MDPI Sustainability. 10. s. 6.

¹⁸ Hannah RITCHIE ve Max ROSER (2018). "Plastic Pollution", (<https://ourworldindata.org/plastic-pollution>), Erişim tarihi: 20 Temmuz 2019.

¹⁹ UNEP (2018). a.g.e. s. 22-26.

²⁰ KNOBLAUCH vd. (2018). a. g. e. s. 6.

²¹ Niall McCARTHY (2019). *Are Plastic Bags Finally on the Way Out in Germany?*, (<https://www.statista.com/chart/18132/usage-of-plastic-shopping-bags-in-germany-by-year/>), Erişim tarihi: 21 Temmuz 2019.

²² GREEN BUDGET EUROPE (-). "Fact Sheet: Tax on Plastic Bags", (https://green-budget.eu/wp-content/uploads/Tax-on-plastic-bags_FINAL.pdf). Erişim tarihi: 21 Temmuz 2019.

²³ UNEP (2018). a.g.e. s.38.

tik poşet kullanımının sınırlandırılmasına yönelik vergi uygulamasına gidilmiştir. Ancak bu ülkenin ilk üç ülke örneğinden farkı verginin 2013-2015 yılları arasında üç farklı bölgede, üç farklı zamanda (Kuzey İrlanda'da 2013, İskoçya'da 2014 ve İngiltere'de 2015) yürürlüğe girmiş olmasıdır. Başlangıçta poşet başına 0,05 Sterlin şeklinde alınan vergi²⁴, 2018 yılında alınan bir kararla 0,1 Sterline yükseltilmiştir.²⁵

Günümüzde Avrupa devletlerinin plastik poşet kullanımına yönelik tavrı ağırlıklı olarak vergilendirme veya ücretlendirme yönündedir. Devletlerin bu tutumu Avrupa Birliği'nin plastik poşet kullanımının sınırlandırılması yönündeki ortak politikasının bir sonucudur. Kıtada yer alan yirmiden fazla ülke (İrlanda, Büyük Britanya, Hollanda, Lüksemburg, İspanya, Portekiz, İsveç, Danimarka, Yunanistan, Bulgaristan, Hırvatistan, Çekya, Slovakya, Slovenya, Macaristan, Polonya, Estonya, Litvanya, Letonya, Malta ve Kıbrıs Rum Kesimi) kalınlığı 15 ile 50 mikron arasında olan poşetler için değişen miktarlarda olmak üzere vergi alınması yoluna gitmişlerdir. Almanya, Avusturya ve Finlandiya'da ise son yıllarda hayata geçirilen bir uygulama sonucunda kamu otoritesi, özel sektör (marketler) ve üçüncü taraflar (çevreci örgütler) arasında imzalanan gönüllü antlaşmalar ile plastik poşet kullanımı ücretli hale getirilmiştir. Gönüllü antlaşmalar kapsamında aynı zamanda tüketicilerin bez ve kağıt gibi alternatif ambalaj ve taşıma ürünlerini kullanmaları da teşvik edilmektedir. Buna karşın Avrupa kıta-

sında az sayıda da olsa plastik poşet kullanımının tamamen yasaklandığı ülkeler de vardır. Yasak Fransa, Romanya ve İtalya'da ulusal, Belçika'da ise bölgesel çapta uygulanmaktadır.²⁶

3.2- Amerika

ABD ve Kanada gibi gelir düzeyi yüksek ekonomiler ile Brezilya ve Meksika gibi kalabalık nüfuslu ülkeler Amerika kıtasında yer almaktadır. Buna bağlı olarak kıtanın plastik poşet kullanımı yüksek miktarlara ulaşmıştır. Dünyada her yıl 500 milyar ile 1 trilyon adet arasında plastik ürün kullanıldığı tahmin edilmektedir. Bunun yaklaşık olarak 380 milyar adetlik kısmı ABD tarafından gerçekleştirilmektedir. Böylece ABD tek başına hemen hemen dünyanın geri kalanı kadar plastik tüketmektedir denilebilir. Bu durum Amerikan yerel yönetimlerini harekete geçirmiş, San Francisco şehrinde 2001 yılından itibaren plastik poşet kullanımı yasaklanmıştır.²⁷ Günümüzde San Francisco ile birlikte Seattle, Chicago, Los Angeles ve Boston gibi büyük kentlerde de plastik poşet kullanımına yasak getirilmiştir. Eyaletler bazında ise yasaklama (California ve Hawaii), vergi koyma (Washington DC) ve geri dönüşüm-yeniden kullanım (Maine, New York, Rhode Island ve Delaware) şeklinde farklı uygulamalar söz konusudur.²⁸

Kıtanın diğer ülkelerinde de içerik bakımından vergi veya yasaklama şeklinde, kapsam bakımından ise ulusal veya bölgesel çaplı politikalar uygulanmaktadır. Kanada'da 2007-2018 yılları

²⁴ UNEP (2018). *a.g.e. s. 40-41.*

²⁵ Samuel OSBORNE (2018). "Charge on Plastic Carrier Bags to be Doubled and Extended to All Shops in England". (<https://www.independent.co.uk/news/uk/home-news/plastic-carrier-bags-charge-doubled-environment-secretary-michael-gove-a8700126.html>). Erişim tarihi: 21 Temmuz 2019.

²⁶ SURFRIDER FOUNDATION (2018). "Still Finding Excuses? Time for Europe to Act Against Plastic Bag Pollution". (https://surfrider.eu/wp-content/uploads/2018/07/still_finding_excuses_web.pdf). Erişim tarihi: 22 Temmuz 2019.

²⁷ Douglas LOBER (2018). "Plastic Bags Usage + Bans Around the World". (<https://www.reusethisbag.com/articles/plastic-bag-bans-worldwide/>). Erişim tarihi: 28 Temmuz 2019.

²⁸ REUSE THIS BAG (-). "A New Study on Plastic Bag Bans". (<https://www.reusethisbag.com/articles/where-are-plastic-bags-banned-around-the-world/>). Erişim tarihi: 28 Temmuz 2019.

rı arasında dört farklı bölgede (Leaf Rapids, Wood Buffalo, Thompson ve Montreal) plastik poşet kullanımı yasaklanmıştır. Arjantin 2009 yılında Cordoba'da, 2017 yılında ise Buenos Aires'te poşet kullanımına yasak getirmiştir. Brezilya 2009 yılında Rio De Janeiro şehrinde vergi uygulamasını yürürlüğe koyarken, 2015 yılında Sao Paulo'da yasaklama yoluna gitmiştir. Meksika'da da hayata geçirilen politika ve uygulamalar yerel boyutta olup, 2010 yılında Mexico City şehrinde hem yasaklama hem de vergilendirme şeklinde karma bir politika setine başvurulurken, 2018 yılında Queretaro'da plastik poşet kullanımı yasaklanmıştır. Bu yerel boyutlu politikaların ötesinde; Antigua ve Barbuda, Belize, Kolombiya, Guyana, Haiti ve Panama'da ise 2013-2018 yılları arasında ulusal çaplı yasaklar yürürlüğe konulmuştur.²⁹

3.3- Asya

Asya kıtası kalabalık ülkelerin ve büyük ölçekli ekonomilerin yoğunlukta olduğu bir kıtadır. Dünyanın en kalabalık iki ülkesi Çin ve Hindistan'ın yanı sıra Endonezya, Bangladeş ve Pakistan gibi nüfusu yüz milyonu aşan ülkeler de yine bu kıtada bulunmaktadır. Ayrıca kıta dünyanın ikinci ve üçüncü büyük ekonomilerine (Çin ve Japonya) ev sahipliği yapmakta, yükselen diğer Asya ekonomileri hızlı bir sanayileşme sürecine paralel olarak büyüme trendi içerisinde bulunmaktadır. Bu ve benzeri durumlar Asya'yı önemli bir plastik tüketicisi haline getirmektedir. Yıllık plastik tüketimi Çin'de 59 milyon tonu aşarken İran, Pakistan, Endonezya, Japonya, Vietnam ve Tayland'da ise 3 ile 7 milyon ton düzeyine ulaşmaktadır. Öte yandan kıtanın az gelişmiş veya

gelişmekte olan ülkelerinde kontrol dışı atıkların oldukça yüksek miktarlara ulaştığı da göz önüne alındığında³⁰, Asya ülkelerinde plastik poşetlerin sınırlandırılmasına yönelik politikaların önemi daha da artmaktadır.

Dünyada plastik poşetlerin yasaklanmasına yönelik ilk uygulamalar Asya ülkelerince (1999 yılında Bhutan, 2002 yılında Bangladeş ve Hindistan, 2003 yılında da Tayvan) hayata geçirilmiştir. Bunları takiben 2008-2009 yılları içerisinde Çin tarafından yasaklama ile vergiden oluşan bir politika karması ve Hong Kong tarafından da vergi uygulaması yürürlüğe konulmuştur.³¹ Kıtada çok sayıda ülkenin bulunmasının da bir sonucu olarak, plastik ürünlere yönelik politika ve uygulamalar büyük bir çeşitlilik göstermektedir. Brunei'de plastik poşet kullanımı Cuma ve Pazar günleri ile sınırlandırılmıştır. Kamboçya'da süpermarketler plastik poşet başına 400 Kamboçya Riel (0,10 Amerikan Doları) ücret almaktadırlar. Laos devleti kentsel atıklara yönelik kapsamlı bir politika setine sahip olmamakla birlikte, kafe ve marketlerde geri dönüşümlü çantaların kullanımını teşvik etmektedir. Malezya'da ülke çapında ince ve tek kullanımlık plastik poşet türlerinden 0,20 Ringgit (0,05 Amerikan Doları) ücret alınırken, Selangor bölgesinde ise yerel ölçekte yasak uygulanmaktadır. Myanmar'ın Mandalay ve Yangon kentlerinde (sırasıyla 2009 ve 2011 yıllarında) plastik poşet kullanımı yasaklanmış olup, ülke çapında ise tüketicilere, yeniden kullanılabilir poşet satın alma veya tek kullanımlık poşetler için 100 Kyat (0,07 Amerikan Doları) ücret ödeme alternatifleri sunulmaktadır.³² Hindistan'da plastik poşet kullanımına yönelik ilk yasak 1998

²⁹ UNEP (2018). *a.g.e.* s. 35-42.

³⁰ RITCHIE ve ROSER. (2018). *a.g.e.*

³¹ KNOBLAUCH ve diğerleri. (2018). *a.g.e.* s. 18-19.

³² Guilberto BORONGAN ve diğerleri. (2018). "Managing Packaging Waste in the ASEAN Region". (https://www.giz.de/de/downloads/giz2018_ASEAN-Packaging-Waste_web.pdf). Erişim tarihi:2 Ağustos 2019.

yılında Sikkim eyaletinde başlatılmış olup, ilerleyen yıllarda diğer eyaletlere de yayılmıştır. Öte yandan bu ülkede plastik poşet yasağı 2016 yılından itibaren ulusal hale getirilmiştir. Endonezya'da 2016 yılında 23 şehirde vergi uygulamasına gidilmiş, aynı yıl poşet kullanımı Benjarmisin ve Bandung'da ise yasaklanmıştır. İsrail 2017 yılında vergi ve yasaktan oluşan karma bir politika setini hayata geçirmiştir. Bunların yanı sıra plastik poşetler; Pakistan ve Filipinler'de yerel, Sri Lanka'da da ulusal çapta yasaklanmış, Tayvan ve Vietnam devletleri ise ulusal ölçekte vergilendirme yoluna gitmişlerdir.³³

3.4- Afrika

Afrika kıtası görece düşük gelirli ülkelerin bulunduğu bir kıtadır. Özellikle Sahraaltı Afrika bölgesinin önemli bir bölümü dünyanın en yoksul ülkelerinden oluşmaktadır. Kıtanın kişi başına günlük plastik ürün tüketimi 0,1 kg'dan daha azdır. Bu bakımdan plastik poşet kullanımı Afrika için önemli bir sorun gibi görünmeyebilir. Ancak birçok Afrika ülkesinde tüm plastik atıkların dörtte üçünden fazlası kontrol dışı atıklardan oluşmaktadır.³⁴ Bu bakımdan kıtanın plastik poşet tüketiminin kontrol altına alınabilmesi, hem sürdürülebilir çevre dinamikleri hem de insan sağlığının korunması bakımından büyük bir önem taşımaktadır. Kıtada plastik poşetlere yönelik ilk düzenleme 2003 yılında Güney Afrika Cumhuriyeti tarafından yürürlüğe konulan vergi uygulamasıdır. Bunu takiben 2004 yılında Ruanda market alışverişlerinde plastik poşet kullanımını yasaklamıştır. 2005 yılından itibaren ise plastik poşet tüketimine yönelik kısıtlamalar yaygınlaşmaya başlamış olup, sırasıyla Eritre, Somali,

Tanzanya, Kenya, Uganda, Botsvana ve Gabon gibi ülkelerin yasaklama ve(ya) vergilendirme politikaları ile devam etmiştir.³⁵

Bugün için Afrika ülkelerinin plastik poşet kullanımına yönelik yaklaşımı büyük ölçüde yasaklamayönündedir. Benin, Burkina Faso, Kamerun, Cape Verde, Çad, Fildişi Sahili, Mısır, Eritre, Etiyopya, Gambia, Gine-Bissau, Kenya, Malawi, Mali, Moritanya, Mauritius, Fas, Mozambik, Nijer, Ruanda, Senegal, Somali ve Uganda tarafından plastik poşet kullanımına yasak getirilmiştir. Yalnızca Botsvana'da plastik kullanımı vergi yolu ile düzenlenmişken, Güney Afrika Cumhuriyeti, Tunus ve Zimbabwe'de ise vergi ve yasaklamadan oluşan karma bir politika izlenmektedir.³⁶ Ancak Afrika'daki bu yasak temelli politikaların iki önemli soruna yol açtığını da belirtmek gerekir. Bunlardan ilki Ruanda'da yaşanan karaborsa durumudur. Ruanda devletinin plastik poşet kullanımına getirdiği yasak kısa vadede karaborsa sorununa neden olmuş, uzun vadede ise çözüm olarak plastik poşetlerin yerine kağıt ambalaj kullanımı yoluna gidilmiştir. İkinci sorun ise Kenya'da ortaya çıkan hijyen problemidir. Bu ülkede plastik poşetlerin yasaklanması büyük marketlerden yapılan alışverişlerde sağlık sorununa yol açmazken, küçük alışveriş yerlerinde ise (çevre dostu alternatif ambalaj ürünleri yaygın bir şekilde kullanılmadığından) taşıma ve saklama bakımından hijyen sorunlarına sebebiyet vermiştir.³⁷

3.5- Okyanusya

Okyanusya nüfus ve yüzölçümü bakımından küçük bir kıtadır. Avustralya ve Yeni Zelanda dışındaki ülkelerin hemen hepsi Pasifik Okyanusu'na yayılmış olan adacıklardan oluşmaktadır.

³³ UNEP (2018). *a.g.e.* s. 31-34.

³⁴ RITCHIE ve ROSER. (2018). *a.g.e.*

³⁵ KNOBLAUCH ve diğerleri. (2018). *a.g.e.* s. 18-19.

³⁶ UNEP (2018). *a.g.e.* s. 27-30.

³⁷ UNEP (2018). *a.g.e.* s. 29; 52-53.

Bu bakımdan kıtanın plastik poşet tüketiminde belirleyici olan ülkeler Avustralya ve Yeni Zelanda'dır denilebilir. Avustralya'da plastik ürünlerin kullanımının azaltılmasına yönelik büyük bir kamuoyu desteği vardır. Toplumun yaklaşık olarak % 90'ı plastik poşetlerin çevreye zarar verdiği ve bunun önüne geçecek gerekli tedbirlerin alınması gerektiği yönünde görüş bildirmiştir. Bu ülkede plastik poşet tüketimine yönelik politikaların önemli bir bölümü eyalet hükümetlerince uygulamaya konulmuş olup, 2007-2017 yılları arasında yürürlüğe konulan çeşitli düzenlemeler ile ince ve tek kullanımlık plastik poşetlere yasak getirilmiştir.³⁸ Okyanusya'nın ikinci büyük ekonomisi Yeni Zelanda'da ise plastik poşet kullanımının yasaklanmasına çok daha yakın bir tarihte, 1 Temmuz 2019'da başlanabilmektedir.³⁹ Kitanın diğer ülkelerinden Papua Yeni Gine, Vanuatu, Marshall Adaları ve Palau'nun da plastik poşet kullanımına yönelik politikaları tıpkı Avustralya ve Yeni Zelanda gibi yasaklama yönündedir. Fiji ise 2017 yılında yürürlüğe koyduğu poşet başına 0,1 Fiji Doları (0,05 Amerikan Doları) tutarındaki vergi ile kıtadaki diğer ülkelerden belirgin bir şekilde ayrılmaktadır.⁴⁰

4- TÜRKİYE'DE PLASTİK POŞET KULLANIMININ ÜCRETLENDİRİLMESİ

Türkiye'de plastik ve plastik türevi ürünlerin kullanımı görece yüksek değerlere ulaşmış bulunmaktadır. Yıllık plastik atık miktarı, 1,8 milyon tonu ambalaj ürünlerinden kaynaklanmak üzere, yaklaşık olarak 5,5 milyon ton düzeyindedir. 2018 yılı itibari ile kişi başına plastik poşet kullanımı 440 adettir ki, bu değer ABD (365 adet), Avustralya (200 adet), Almanya (29 adet) ve İngiltere (25 adet) gibi gelişmiş Batılı ekonomilerden daha fazladır.⁴¹ Tüm ambalaj üretimi içerisinde plastik ambalajlar % 40 ile ilk sırada yer almaktadır (Şekil 3). Aynı şekilde ambalaj ithalatının % 55'i ve ihracatının da %66'sı yine plastiklerden oluşmaktadır.⁴² Plastik ve plastik türevi ürünler, Türkiye için ciddi bir çevre sorunu olma potansiyeli taşımaktadır. Yapılan bir araştırmada, Türkiye'de incelemeye konu olan midye dolmaların ortalama % 91,2'sinin, balıkların ise % 44'ünün (ki bu oran kefalde % 64,8 ve barbunda da % 63'e ulaşmaktadır) midesinde mikroplastik atıklar tespit edilmiştir. Aynı araştırma bulguları balık başına ortalama 1,08 adet, midye dolma başına da 0,63 adet mikroplastik atık düştüğünü ortaya koymuştur.⁴³

³⁸ GOVERNMENT of WESTERN AUSTRALIA (2017). "Implementing a Lightweight Single-Use Plastic Bag Ban in Western Australia". (https://www.der.wa.gov.au/images/documents/our-work/consultation/Plastic_bag_ban/Plastic-bag-ban_discussion-paper.pdf). Erişim tarihi: 4 Ağustos 2019.

³⁹ NEW ZEALAND MINISTRY for the ENVIRONMENT (2019). "Single-Use Plastic Shopping Bags are Banned in New Zealand". (<https://www.mfe.govt.nz/waste/single-use-plastic-shopping-bags-banned-new-zealand>). Erişim tarihi: 4 Ağustos 2019.

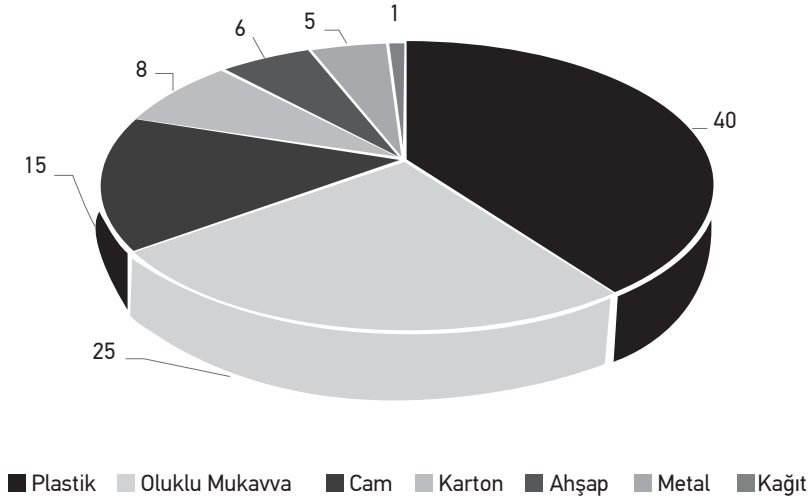
⁴⁰ UNEP (2018). a.g.e. s. 43.

⁴¹ Alican ACANERLER (2019a). "Poşet Dosyası I: Kullandığımız Poşetleri Ne Kadar Tanıyoruz?". (<https://teyit.org/poset-dosyasi-i-kullandigimiz-posetleri-ne-kadar-taniyoruz/?fbclid=IwAR2x2CCik2Y3CTmljmOqDnlK4dt8hnZ-o9fe5KxiJPPgrDhkTguvbK-hLbc>). Erişim tarihi: 10 Ekim 2019.

⁴² PAGEV (2019). "Türkiye Plastik Ambalaj Sektörü Raporu (2019/6)". (<https://www.pagev.org/upload/files/Plastik%20Ambalaj%20Malzemeleri%20Sekt%C3%B6r%20Raporu%202019%20Ocak%20-%20Haziran.pdf>). Erişim tarihi: 13 Ekim 2019.

⁴³ GREENPEACE TÜRKİYE (2019). "Türkiye'deki Deniz Canlılarında Mikroplastik Kirliliği". (<https://www.greenpeace.org/turkey/raporlar/turkiyedeki-deniz-canlilarinda-mikroplastik-kirliligi/>). Erişim tarihi: 14 Kasım 2019.

Şekil 3: Türkiye’de Ambalaj Üretiminin Oransal Dağılımı (%)

Kaynak: PAGEV, 2019

Bu durum politika yapıcılarını harekete geçirmiş ve 1 Ocak 2019 tarihinden itibaren alışverişlerde kullanılan tek kullanımlık ince poşetlerin ücretlendirilmesi yoluna gidilmiştir. Atılan bu adımın Avrupa Birliği’ne üyelik süreci kapsamında hayata geçirilen uyum yasaları ile atık yönetimi ve geri dönüşümüne yönelik ulusal eylem planı ve stratejilerinin bir sonucu olduğunu söylemek mümkündür. Zira plastik poşetlerin ücretlendirilmesine yönelik düzenlemenin ana hatları 2000-2010’lu yıllardan itibaren gündeme gelen bu ve benzeri uygulamalarla oluşturulmaya başlanmıştır.⁴⁴ Ücretlendirme, vergiler dahil olmak üzere poşet başına 25 kuruş tutarındadır. Bunun 15 kuruşluk kısmı ‘Geri Kazanım Katılım Payı’ olarak Çevre ve Şehircilik Bakanlığı’na aktarılırken,

kalanı ise ‘Zorunlu Gider’ hükmündedir. Katılım payının ödenmesi beyana tabidir. Plastik poşetin piyasaya sürüldüğü tarihi takip eden ayın on beşine kadar katılım payının beyan edilerek, beyanı izleyen ikinci ayın sonuna kadar da ödemenin yapılması gerekmektedir.⁴⁵ Ücretlendirme; uzaktan satışlar da dahil olmak üzere her türlü faaliyet alanını (tekstil, oyuncak, elektronik, unlu mamul, giyim, gıda vb.) kapsamaktadır. Bakanlığın hedefi; kişi başına plastik poşet kullanımının 2019 yılı sonuna kadar adet bazında mevcut seviyesinin % 90’ı, 2025 yılı sonuna kadar ise % 40’ı düzeyine indirilmesi yönündedir.⁴⁶

Öte yandan kamuoyunda plastik poşet vergisi olarak bilinen geri kazanım katılım payı uygulaması, plastik poşetlerin dışındaki diğer bazı

⁴⁴ Alican ACANERLER (2019b). “Poşet Dosyası II: Yasal Düzenlemelerin Poşet Tüketimine Etkisi ve Türkiye’deki Poşet Yasası”. (<https://teyit.org/poset-dosyasi-ii-yasal-duzenlemelerin-poset-tuketimine-etkisi-ve-turkiyedeki-poset-yasasi/>). Erişim tarihi: 10 Ekim 2019.

⁴⁵ Recep BIYIK (2019). “Plastik Poşet Beyan Dönemi Başladı”, Vergi Bülteni 2019/10. (<https://www.pwc.com.tr/tr/hizmetlerimiz/vergi/bultenler/2019/plastik-poset-beyan-donemi-basladi.html>). Erişim tarihi: 10 Ekim 2019.

⁴⁶ T. C. ÇEVRE ve ŞEHİRCİLİK BAKANLIĞI (2019). “Plastik Poşetlerin Ücretlendirilmesine İlişkin Usul ve Esaslar”, Çevre Yönetimi Genel Müdürlüğü. (<https://webdosya.csb.gov.tr/db/cygm/icerikler/plasposetuerev20190109-20190109144024.pdf>). Erişim tarihi: 10 Ekim 2019.

ürünleri de kapsamaktadır. Böylece her ne kadar toplumda yalnızca plastik poşetlerin ücretlendirilmesine yönelik bir algı oluşmuş olsa da, esasen düzenlemenin daha geniş kapsamlı olduğunu söylemek mümkündür. Buna yönelik yasal çerçeve ve '7153 sayılı Çevre Kanunu ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun' ve '2872 sayılı Çevre Kanunu'na eklenen Ek madde 11' ile oluşturulmuştur. Yapılan düzenleme doğrultusunda; en yüksek katılım payları 15 TL ile otomotiv pilleri (kurşun içerenleri hariç) ve lityum içeren araç bataryalarına, en düşük katılım payları ise 1 kuruş olmak üzere ilaçlar ile küçük ölçekli bazı cam, plastik ve kompozit ambalajlara uygulanacaktır. Plastik poşetlerde katılım payları satış noktalarından, diğer ürünlerde ise ithalatçılardan veya ürünü piyasaya sürenlerden tahsil edilecektir.⁴⁷

SONUÇ

Plastik ve türevlerinin aşırı ve kontrolsüz atık oluşturacak bir şekilde tüketimi, halihazırda zaten büyük boyutlara ulaşmış olan çevre sorunlarını daha da arttırmaktadır. Başta ambalajlar ve poşetler olmak üzere hayatın hemen her alanında geniş bir yer kaplayan plastik ürünler denizler ve okyanuslarda biyolojik çeşitliliği tehdit etmekte, sürdürülebilir ekolojik dengelerin tesisini güçleştirmektedir. Bu durum küresel çapta plastiklere karşı bir farkındalığın oluşması sonucunu doğurmuş ve 1990'lerden başlayarak (özellikle de 2000'lerden sonra hızlanmak üzere) kontrolsüz ve aşırı plastik tüketiminin sınırlandırılmasına yönelik tedbirler gündeme gelmiştir. Politika yapıcılarının plastik ürünlere yönelik uygulamaları ülkeden ülkeye, hatta bazen yerel yönetimler bazında ülke içerisinde önemli farklılıklar göstermektedir.

Avrupa kıtası ülkeleri, istisnaları olmakla birlikte, tek kullanımlık plastik poşetleri vergilen-

dirme ve(ya) ücretlendirme yoluna gitmişlerdir. Afrika kıtası ülkeleri ağırlıklı olarak yasaklamayı tercih etmişlerdir. Avustralya, ABD ve Kanada gibi ülkeler federatif yapılarına bağlı olarak eyaletler veya yerel yönetimler temelinde politikalar geliştirmişlerdir. Bunlar içerisinde en geniş alternatifler ABD'nde uygulamaya konulmuştur. ABD'nde eyaletler ve(ya) şehirler; yasaklama, vergilendirme, ücretlendirme ve geri dönüşüm-tekrar kullanım gibi farklı uygulamaları hayata geçirmişlerdir. Plastik poşetlere yönelik tedbirler özellikle bazı Avrupa kıtası ülkelerinde oldukça olumlu sonuçlar doğurmuştur. İrlanda bu alanda başı çekmekte olup, plastik poşetlerin vergilendirilmesine bağlı olarak poşet kullanımı % 90 oranında azalmıştır. Almanya ve Danimarka vergilendirmeye bağlı tüketim düşüşüne yönelik önde gelen diğer başarı örnekleridir.

Plastik ürünlere yönelik küresel farkındalık Türkiye'yi de etkilemiştir. Zira plastik tüketimi Türkiye'de de yüksek değerlere ulaşmış ve sürdürülebilir çevre dinamiklerini tehdit etmeye başlamıştır. 2000'li yıllardan itibaren gerek Avrupa Birliği'ne üyelik sürecinin, gerekse de ulusal eylem ve strateji planlarının bir uzantısı olarak plastik ürünlerin sınırlandırılmasına yönelik ilk adımlar atılmıştır. Söz konusu bu adımlar 2019 yılında plastik poşetlerin ücretlendirilmesi sonucunda somut bir hal almıştır. 1 Ocak 2019 tarihinden itibaren tek kullanımlık alışveriş poşetlerinden 25 kuruş alınmaya başlanmış olup, bunun 15 kuruşluk kısmı Çevre ve Şehircilik Bakanlığı'na aktarılmak üzere 'Geri Kazanım Katılım Payı', 10 kuruşluk kısmı ise 'Zorunlu Gider' hükmündedir. Plastik poşet kullanımında caydırıcı olması beklenen bu uygulama neticesinde, poşet kullanımının 2025 yılı sonuna kadar adet bazında mevcut seviyesinin % 40'ına indirilmesi hedeflenmektedir.

⁴⁷ DELOITTE (2018). "7153 Sayılı Çevre Kanunu ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Yayınlandı". (<https://www.verginet.net/dtt/11/Vergi-Sirkuleri-2018-126.aspx>). Erişim tarihi: 12 Ekim 2019.

KAYNAKÇA

- ACANERLER, A. (2019a). "Poşet Dosyası I: Kullandığımız Poşetleri Ne Kadar Tanıyoruz?". (<https://teyit.org/poset-dosyasi-i-kullandigimiz-posetleri-ne-kadar-taniyoruz/?fbclid=IwAR2x2CCik2Y-3CTmljmOqDnlK4dt8hnZ-o9fe5KxiJP-PgrDhkTguvbK-hLbc>) . Erişim tarihi: 10 Ekim 2019.
- ACANERLER, A. (2019b). "Poşet Dosyası II: Yasal Düzenlemelerin Poşet Tüketimine Etkisi ve Türkiye'deki Poşet Yasası". (<https://teyit.org/poset-dosyasi-ii-yasal-duzenlemelerin-poset-tuketimine-etkisi-ve-turkiyedeki-poset-yasasi/>). Erişim tarihi: 10 Ekim 2019.
- AKKAYA, Ş. (2004). "Çevre Vergileri ve Gelir Dağılımı". İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Maliye Araştırma Merkezi Konferansları: Prof. Dr. Salih Turhan'a Armağan. 46. Seri. 2-12.
- BENSON, D. ve JORDAN, A. (2015). "Environmental Policy: Protection and Regulation", International Encyclopedia of the Social & Behavioral Sciences (Vol. 7). (Ed. J. D. WRIGHT). Oxford: Elsevier. 778-783.
- BIYIK, R. (2019). "Plastik Poşet Beyan Dönemi Başladı". Vergi Bülteni 2019/10. (<https://www.pwc.com.tr/tr/hizmetlerimiz/vergi/bultenler/2019/plastik-poset-beyan-donemi-basladi.html>) . Erişim tarihi: 10 Ekim 2019.
- BİLGİN, B. ve ORKUNOĞLU, I. F. (2010). "Fiskal ve Ekstrafiskal Amaçlar Bağlamında 1970'lerden Günümüze Çevre Vergileri". Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi. 12(1). 77-108.
- BORONGAN, G. ve diğerleri. (2018). "Managing Packaging Waste in the ASEAN Region". (https://www.giz.de/de/downloads/giz2018_ASEAN-Packaging-Waste_web.pdf). Erişim tarihi: 2 Ağustos 2019.
- CANPOLAT, S. (2009). "Çevre Vergileri ve Türkiye Uygulaması". Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Maliye (Kamu Ekonomisi) Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi. Ankara.
- CLEAN SEAS (-). "What's in Your Bathroom? The Hidden Plastics in Your Beauty Products". (<https://www.cleanseas.org/impact/whats-your-bathroom-hidden-plastics-your-beauty-products>). Erişim tarihi: 14 Kasım 2019.
- DELOITTE (2018). "7153 Sayılı Çevre Kanunu ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Yayınlandı". (<https://www.verginet.net/dtt/11/Vergi-Sirkuleri-2018-126.aspx>). Erişim tarihi: 12 Ekim 2019.
- EUROSTAT (2019). "Environmental Tax Revenues". (<https://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/submitViewTableAction.dohttps://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/submitViewTableAction.do>). Erişim tarihi: 13 Ekim 2019.
- GEYER, R. vd. (2017). "Production, Use, and Fate of All Plastics Ever Made". Science Advances. 3(7): 1-5.
- GOVERNMENT of WESTERN AUSTRALIA (2017). "Implementing a Lightweight Single-Use Plastic Bag Ban in Western Australia". (https://www.der.wa.gov.au/images/documents/our-work/consultation/Plastic_bag_ban/Plastic-bag-ban_discussion-paper.pdf). Erişim tarihi: 4 Ağustos 2019.
- GREENPEACE TÜRKİYE (2019). "Türkiye'deki Deniz Canlılarında Mikroplastik Kirliliği". (<https://www.greenpeace.org/turkey/raporlar/turkiyedeki-deniz-canlilarinda-mikroplastik-kirliligi/>). Erişim tarihi: 14 Kasım 2019.
- GREEN BUDGET EUROPE (-). "Fact Sheet: Tax on Plastic Bags". (<https://green-budget>

- eu/wp-content/uploads/Tax-on-plastic-bags_FINAL.pdf). Erişim tarihi: 21 Temmuz 2019.
- GREENWOOD-NGUYEN, A. ve ROTH, R. J. (2019). "Plastic in the Oceans is not the Fault of the Global South". (<https://theconversation.com/plastic-in-the-oceans-is-not-the-fault-of-the-global-south-110247>) . Erişim tarihi: 19 Temmuz 2019.
 - GÜNDÜZ, İ. O. (2013). "Bir Çevre Vergisi Türü Olarak Enerji Vergisi: Fosil Yakıtların Vergilendirilmesi". Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 22(2), 111-126.
 - JENSEN, N. (2018). "8 Steps to Solve the Ocean's Plastic Problem". World Economic Forum. (<https://www.weforum.org/agenda/2018/03/8-steps-to-solve-the-oceans-plastic-problem/>). Erişim tarihi: 19 Temmuz 2019.
 - KNOBLAUCH, D. ve diğerleri. (2018) "Developing Countries in the Lead - What Drives the Diffusion of Plastic Bag Policies?". MDPI Sustainability. 10: 1-24.
 - LOBER, D. (2018). "Plastic Bags Usage + Bans Around the World". (<https://www.reusethisbag.com/articles/plastic-bag-bans-worldwide/>). Erişim tarihi: 28 Temmuz 2019.
 - MCCARTHY, N. (2019). "Are Plastic Bags Finally on the Way Out in Germany?". (<https://www.statista.com/chart/18132/usage-of-plastic-shopping-bags-in-germany-by-year/>). Erişim tarihi: 21 Temmuz 2019.
 - NEW ZEALAND MINISTRY for the ENVIRONMENT (2019). "Single-Use Plastic Shopping Bags are Banned in New Zealand". (<https://www.mfe.govt.nz/waste/single-use-plastic-shopping-bags-banned-new-zealand>). Erişim tarihi: 4 Ağustos 2019.
 - OECD (2015) "Environmental Taxation". (<https://www.oecd.org/env/tools-evaluation/environmentaltaxation.htm>). Erişim tarihi: 13 Ekim 2019.
 - OECD (2016). "Environmental Tax". (<https://data.oecd.org/envpolicy/environmental-tax.htm>). Erişim tarihi: 13 Ekim 2019.
 - OSBORNE, S. (2018). "Charge on Plastic Carrier Bags to be Doubled and Extended to All Shops in England". (<https://www.independent.co.uk/news/uk/home-news/plastic-carrier-bags-charge-doubled-environment-secretary-michael-gove-a8700126.html>). Erişim tarihi: 21 Temmuz 2019.
 - PAGEV (2019). "Türkiye Plastik Ambalaj Sektörü Raporu-2019/6". (<https://www.pagev.org/upload/files/Plastik%20Ambalaj%20Malzemeleri%20Sekt%C3%B6r%20Raporu%202019%20Ocak%20-%20Haziran.pdf>). Erişim tarihi: 13 Ekim 2019.
 - RENEWABLE RESOURCES COALITION (2016). "Top 17 Environmental Problems". (<https://www.renewableresourcescoalition.org/top-environmental-problems/>). Erişim tarihi: 12 Ekim 2019.
 - REUSE THIS BAG (-). "A New Study on Plastic Bag Bans". (<https://www.reusethisbag.com/articles/where-are-plastic-bags-banned-around-the-world/>). Erişim tarihi: 28 Temmuz 2019.
 - RITCHIE, H. ve ROSER, M. (2018). "Plastic Pollution". (<https://ourworldindata.org/plastic-pollution>). Erişim tarihi: 20 Temmuz 2019.
 - SURFRIDER FOUNDATION (2018). "Still Finding Excuses? Time for Europe to Act Against Plastic Bag Pollution". (https://surfrider.eu/wp-content/uploads/2018/07/still_finding_excuses_web.pdf). Erişim tarihi: 22 Temmuz 2019.
 - T. C. ÇEVRE ve ŞEHİRCİLİK BAKANLIĞI (2019). "Plastik Poşetlerin Ücretlendirilmesine İlişkin Usul ve Esaslar". Çevre Yöneti-

- mi Genel Müdürlüğü. (<https://webdosya.csb.gov.tr/db/cygm/icerikler/plasposetu-erev20190109-20190109144024.pdf>). Erişim tarihi: 10 Ekim 2019.
- TEN BRINK, P. ve diğerleri. (2016). *"Plastics Marine Litter and the Circular Economy"*. Brussels. Institute for European Environmental Policy.
 - THOMPSON, R. (2013). *"Plastic Entanglements Increase % 40 for Marine Animals"*,. (http://www.oceanhealthindex.org/news/Death_By_Plastic). Erişim tarihi: 19 Temmuz 2019.
 - UNEP (2018). *"Single-Use Plastics: A Roadmap for Sustainability"*. Nairobi. United Nations Environment Programme.
 - YALÇIN, A. Z. (2013). *"Potansiyel Bir Çevre Vergisi Olarak Motorlu Taşıtlar Vergisi: Avrupa Birliği ve Türkiye Arasında Karşılaştırmalı Bir Analiz"*. Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi. 27(2). 141-158.